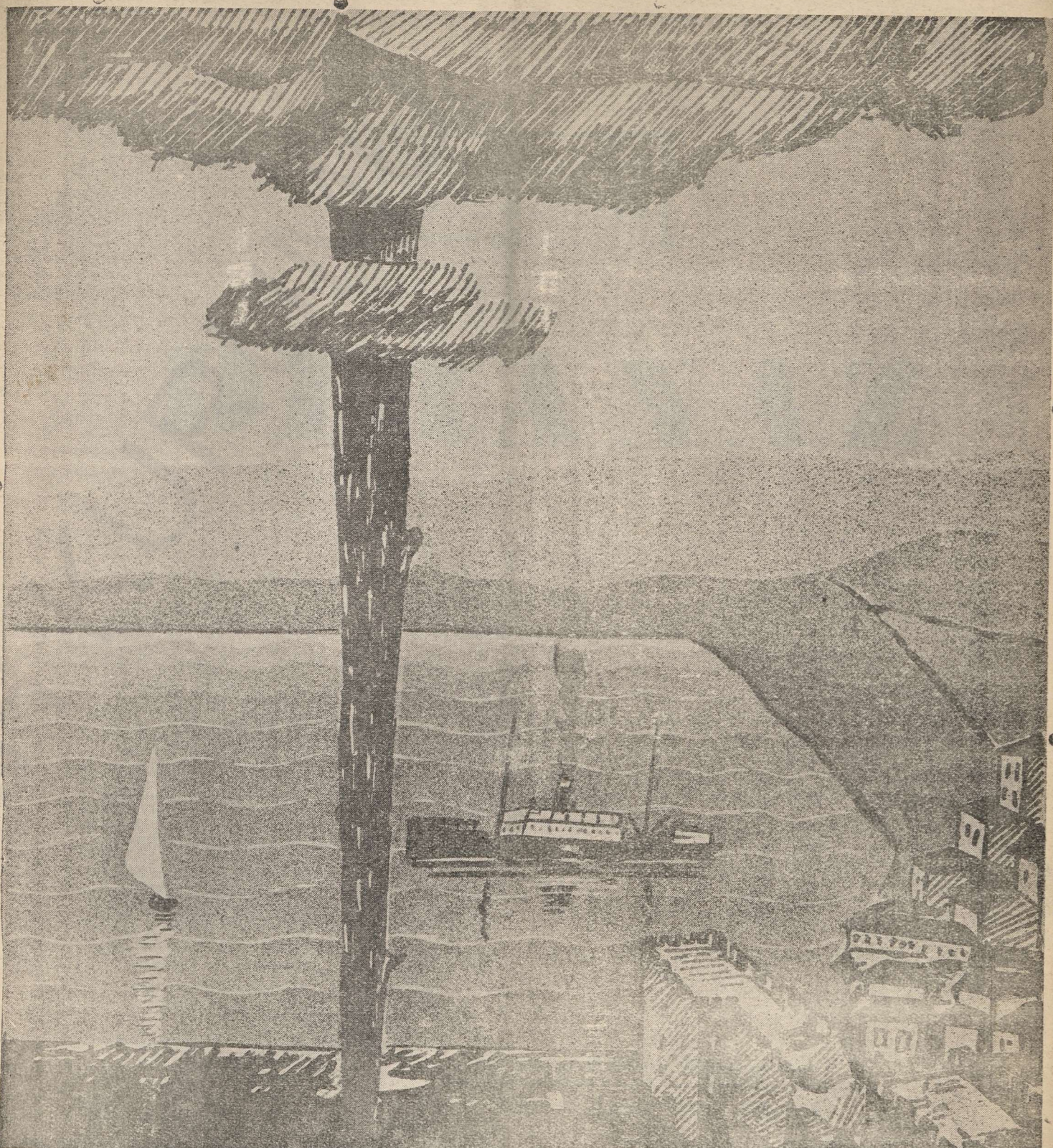

DIRANAZ

43

Sinop Halkeri

CEVAN FERİT SAĞLAM
TÜRK TARİH KURUMUNA
ARMAĞANIDIR

DIRANAZ

— Sinop Halkevi Mecmuası —

Cilt : 4 Şubat 1941 Sayı : 43

KOYLUMUZ

Ferit Dikmen

Köyümüz ve köylümüz, bizim en çok sevdiğimizdir. Bu sevgi ile onlarla çok konuşurum. İşimizde bu sevgide elbette tesiri vardır. Bundan ötürü ve gerçekten kendileri ile sohbeti severim. Geçenlerde biri eline yeşil bir lirahıklardan almış evirüp çevirüp bakıyor. Sordum: neye bakıyorsun kardaş..?

Bayım dedi: bu paranın üzerinde bir resim varya, işte o hoşuma gitti: köylü çift sürüyor, demekki bu iyi şey, Hükümetimiz ne hoş düşünmüş diyor. Biz köylüler olmasa... öyleya... dedi ve sordu. Az ve fakat öz söylemişti, Zaten onlar hep öyle degilmidirler? Her birisi varlıklarında birer efkâr taşırlar. açılmadık hazineler!

Evet kardaş pek güzel anladım, iyi takdir ettim... Derken söz Hükümetin bazı işlerine temas etti ve bu arada bir karar — kanundan söz geçti, anlattım: Siz köylüler için bu çok önemli ve yerindedir.

Kardeşler dedim,, sizin iyi yaşamınız varlıklı olmanız sıkıntısız bir hayat geçirmeniz için ne güzel tetbirler alınıyor bakınız:

Arazi vergisi kanununun (5) nei maddesi son defa değiştirilerek sizin için gayet güzel bir şekle girdi: Sizin her hangi ekili bir tarlanız; kuraklık, sel, dolu, muzır hayvanlar, bulaşıcı hastahklar yüzünden zarara uğrar ve bu zarar, en az üçte bir derecesinde olduğu anlaşılırsa, idari tahkikat veyahut umumî meclis kararı veya bu meclisin toplanmadığı zamanlarda

daimî encümen kararile o, ziyanın görüldüğü yerin o yıla ait arazi vergisi kısmen veya tamamen terkin edilir, yani alınmaz. Yalnız şu iki şekildeki işler bundan istifade edemezler.

Yani icar edilmiş mahsulât ile, sigorta edilmiş araziye bunun şümülü yoktur. Şimdi düşünelim, bundaki mânâ ve hikmet nedir? belli ki köylüyü korumak, yükseltmektir...

Milletin özü, devletin temeli siz olduktan ve bütün yurdumuz en çok (çifte) bulunduktan sonra bu işin önem ve değeri apaçık anlaşılmış oluyor. Aziz hükümetimizin her şeyden önce bu noktayı düşünmesi kadar tabii bir şey var mıdır?

Cümhuriyet idaremizin bu toprağı (Kao) ve onu eken biçen, üzerinde yaz, güz didinen insanı (can) bilerek her ikisinin birbirinden ayrılmaz, kuvvetli, gürbüz, verimli, özlü olmasını te'min eden yollar üzerinde çalışması az şerefli iş midir. Hangi devlet bu kadar köylüsünü sever ve korur? Övünelim ve candan bağlılıkla, işimizi başarmaya gayret edelim.

Fakat sizin için düşünülen hayırlı işler bu kadarcık değildir... çoktur. Bu günlük pek azını bildirdim, sırsı geldikçe yine bu güzel işlerin sizi alâ kadar edenlerinden söz açacağız.

Köylülerin bu bahiste, karşılık duygu ve dilekleri de not edilmiş olup, başka sayıda bunları yazacağım.

Sinop — 941

ZAVALLI ÇOCUK!...

Ş. Sami Kubilây

İztırapla dolu bir ömür.. Geldi, geçti. Onu çok genç yaşında ölümün o karanlık ve korkunç pençesine düşmüş bulduk... Hayatı hep talisizlik, kadersizlikle geçmiştir. Çocukluğumuzda beraber oynadık, beraber güldük ve beraber gezdik. Çok masum bir tipi, çok hassas bir edası vardı. Kibar nazik, samimî ve zarif olan bu çocuk, muallim mektebinde iken fena bir hastalığın birinci devresinde idi. Köyünün havası güzel, kaynakları bol ve manzarası; denizi, Adayı ve Sinobu kucaklayan bir ferahlık ve zenginlikte idi... Zaman zaman otomobille geçerken ona uğrar, bir iki gece kalır ve dertleşirdik.. Bu kadar mütebessim ve nazik bir insanı ben kendi arkadaşlarım arasında görmedim.

Sonra iyileşti. Fakat ruhundaki o mariz hassasiyet gitmemişti. Bu, onun yaradılış mayasıdır, benliğinden bunu söküp atmak kabil olamazdı.. O, onunla beraber doğdu, onunla beraber yaşadı ve onunla beraber öldü...

Akranları ve arkadaşları hep birer meslek sahibi olmuşlardı. O, bunları gördükçe daha çok içlendi, daha çok üzüldü.. Evi şose kenarındadır. Otomobillerde gelip geçen içtimaî mevki sahibi kimseleri gördükçe onlara imrendi, gözleri yaşardı, hıçkırarak içini

çekti.. O hastalıktan okuyamamıştı... Kabahat kimsede değildi. Ne onda ne başkasında.. Hiç kimsede.. İstanbulda bir ameliyat neticesinde sol kürek kemiği alçıda çarpık olarak kaldı.

Bu onun ruhuna asıl büyük derbeyi indirmişti. Sinoba sessiz gelir ve bir kabahatli imiş gibi sessiz çıkardı.. Nihayet tekrar veremin kanlı pençesine düştü ve bundan bir hafta evvel Softaoğlu köyündeki evinde annesinin kucagında hayata gözlerini yumdu. Bir halk ve bir köylü çocuğu olan arkadaşım Muharremden bahsediyorum. Muharrem! Sen beni af et.. Benim sana karşı kusurlarım çoktur. Neden seni sık sık ziyaret etmedim, neden sana doktor ve ilâç göndermedim. Beni af et.. Ben bugün bir vicdan ızdırabı ve bir iç yarası ile vurgunum.. Ruhun ülvî semalarda pervaz ederken bana şimdi tebessüm ediyor zannediyorum. Bu tebessüm; ızdırabına son virдіңin hayatın bir müjdesimi? Yoksa kinayeli bir gülüş mü? Gözlerim yaşarak, içim sızlayarak sana yalvarıyorum, beni af et ve kanayan iç yaralarımın delik deşik olmuş işkencelelerinden beni kurtar emi? Ruhun şadolsun kardeşim Muharrem, zavallı çocuk!...

HEP TÜRK

İbrahim Öztürk

Tarihi ilk açan Türk
Dünyaya nur saçan Türk,
Ülkü peşinde koşar;
Karanlıktan kaçan Türk.

Olmasaydı şanlı Türk,
Azimli, imanlı Türk,
Medeniyet yapısı;
Kalırdı aksak, çürük.

Dünya yüzünde her yer:
(Türk gibi kuvvetli) der...
Tarihin her çağında
Zafer Türk'le beraber...

Her zaman, her yerde Türk
Yerlerde, göklerde Türk,
Her savaşta muzaffer;
Destandır dillerde Türk;

İnsanlığın eri Türk
Dünyanın cevheri Türk,
Savaşlarda, barışta
Her şeye ileri Türk;

Şeref te Türk, şan da Türk,
Damar da Türk, kan da Türk;
Her şeye hayat veren;
Tabiatta can da Türk;..

Genç İstidadlar Sayfası

Mehmedin Bağlaması

Kıyabi dostum Reşit Kemali'ye

Mustafa Kabilây

Canlansın alnımızda, yazılsın karayazı.
İnlet Konyalı Mehmet bağlamanın telini.
Ağlat kardeşim, ağlat dile getirde sazı.
İnlet Konyalı Mehmet, bağlamanın telini.

Yakalım kafamızda, kandilleri bu gece.
Bayram dışarda bayram, her yerde bir eğlence.
Yeter eski günleri, bize anmak sadece.
İnlet Konyalı mehmet, bağlamanın telini.

Gurbette hasret dolu gönüllerimiz dardır.
Alnımızda ateş var, gönülde ateş vardır.
Sıra dağlar aşılmaz önümüzde duvardır.
İnlet Konyalı Mehmet, bağlamanın telini.

Sinop'tan bir parçayım, Konya'dan bir parçasın.
İki gurbet çocuğu dağlar ardında kalsın.
Söyle kardeşim söylet, çarşambayı sel alsın.
İnlet Konyalı Mehmet bağlamanın telini.

Sarmış kefenli dağlar, ırmakları beline.
Ayrılık ah ayrılık, oluyor iki sene,
Nedir gözünden akan bağlamanın teline
İnlet Konyalı Mehmet, bağlamanın telini..

Bizans İmparatoru Simaları

imparator I Jüstinyanüs

Şeref Kayaboğazı

Fransız filozof ve tarihçilerinden H. Taine (Voyage en Italie) eserinde [Bin yıllık küf] diye tavsif ettiği Bizans tarihinde İmparatorluk makamına çok garip simalar gelmiştir. Takriben onu geçen hanedana mensup 110 kadar hükümdar arasında taç ve taht gavgaları ve inkirazlar yüzünden tabii ecelile ölenler akalliyette kalmaktadır. Bu sözlerdende anlaşılacağı üzere garbî Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra bu imparatorluk Töresini şarkî Roma imparatorluğu adı altında Yunaniliğe diğer tâbirle rümlüğe aşlayan idare gayri tabii idi. Bu sebepledir ki daima anarşi ve infisah halinde bulunuyordu, fakat bu devletin başına geçen sefiş, zalim hükümdarlar arasında tarihlerde şevket ve kudretle beraber zafı, kanun ve adaletle birlikte ahlakî tereddî ve tefessuhu bir anda tecelli ettiren garip ve tezathî bir devre tesadif ediyoruz ki bu da imparator birinci Jüstinyanüs'ün saltanat zamanıdır.

Jüstinyanüs'den evvel hükümdarlık makamında aslen Üsküp civarında

bir köylü bulunuyordu. Bu adam diğer bir çok milletlere mensup efrat gibi hassa ordusuna girmişti. Irkan İslâm olması muhtemeldir. Fakat sonraları adını değiştirerek lâtince hak ve adalet manasına gelen Jüstinüs adını almıştır. Jüstinüs ordu ve halk tarafından imparator ilân edildiği zaman saray muhafızı ve senatör idi. Jüstinüs 1 Ağustos 527 de öldü. Ölümünden dört ay önce yeğeni Jüstinyanüs'ü evlâthğa kabul etmişti. O zaman 35 yaşında olan Jüstinyanüs veliaht gibi amucası Jüstinüs'ü imparatorluk makamında takip etti.

Jüstinyanüs kurnaz ve haris idi. Yunanilik terbiyesinin tesiri altında yumuşamış ve amucasının kaba mefküresine hâkim olmuştu. Menşe itibarile daima yabancı olduğu Yunaniliğe tahammül etmedi. Gariptir ki Bizans tarihinde şarkî Romaya hâkim olan bu hükümdarın garbî Romaya da hâkim olarak her ikisi eli altında tekrar birleştirmek arzu hevesine kapılan ciddi bir adam Jüstinyanüs'dür.

Tarihi Erneste Lavisse umumî tarihinde bu devri için şöyle der: Jüstinyanüs devrinin aldatıcı şaşaası altında inhitatı tesri eden amillerin tahribatını gidermek kolaydır. İşte Jüstinyanüs bir taraftan eski azametle Roma imparatorluğunu ehyaya çalışırken o imparatorluk sarsılmak ve düşmek tehlikelerine maruzdu. Her şeyden önce bu büyük imparatorluğu yeniden kurmak için Jüstinyanüs'de seleflerinden Roma imparatoru Jül Sezar, Anibal, İskender, Attilâ, Cengiz, Timur, Bayazıt, Fatih... gibi askeri ehliyeti yoktu. Jüstinyanüs bir defa olsun muharebe etmemişti. Fakat bu muazzam işi başarmak ve imparatorluğun sınırlarını barbar kavimlere karşı müdafaa için pek meşhur bir kumandan malikdi: Bu Belissaryüsdür. Bununla beraber fütuhât için elinde yegâne vasıta olan Velisaryüs imparatorluğun garbindeki kavimlerle muzafferane muharebeler ettiği halde Jüstinyanüs onu takdir etmemiştir. Belisaryüs'ün kâtipliğini yapan Kayserili Procope resmî eserlerinde imparatorun muharebe ve fütuhâtını fevkalâde övdüğü ve yaptırttığı kaleleri umum menfaatına hadım mesaisini ve memlekin bir çok yerlerinde inşa ettirdiği binaları sayar. Ezcümle Arifiyeden Adapazarına giderken Sakarya'nın eski yatağı üzerinde kurulu «Beşköprü» Jüstiniyen devrinin ehemmiyetli eserlerindendir; Zamanımıza kadar sağlam bir halde kalmıştır. Fakat bilâhare âyan âzası ve İstanbul

valisi olan Prokop'un ölümünden sonra zuhur eden (Gizli tarih) inde methettiği Jüstiniye, fahişelikten imparatoriçenin yükselen Teodora'yı ve Jüstiniye devrinin bütün adamlarını alçakca zem ve rezil eder.

Jüstine, hakkında muasırları tarafından yazılan tavsiflerde muvazenesi bozuk, ruhunda büyük fikirlerin, cinsî hislerin ve hükümet kudretini müfrit bir şekilde telâkkinin ekseriya zayıf ve mütereddit bir müfekkire ile karıştığı görülür. Şan ve şerefe hevesli idi, fakat, bu zaferleri kazanan cenerallardan çekinir, muvaffakiyetlerinden müteessir olurdu. Çünkü her şeyin üstünde kendi varlığını görürdü. Akla gelmedik bir hadise karşısında birden bire ürker, gururu kırılırdı. Hattâ Niko ihtilâlinde (532) kaçmak istemişti. Onu Teodora vaz geçirdi. İmparatorluk hükümet kudretini bazan en ehemmiyetsiz teferruata hasreder, faaliyetini faidesizce sarfederdi.

Bu suretle, iyilik ve fenalığın birleştiği halkta ekseriya fesat ve entrikalar hüküm sürerdi. Bu devirde fuhuş aleni idi. İstanbul'un her tarafı umumhanelerle dolu idi. Hattâ kilise, manastır gibi ihtirama lâyık binaların yanında bile kerhaneler bulunuyordu. Nekadar gariptir ki Bizans halkı din hususunda pek müteassıp idiler. Bir çok dinî münazaalar asırlarca devam etmiştir. Lenane denilen bir takım şahıslar imparatorluğun her tarafına giderek güzel elbiseler ve mücevherle kandırdıkları kızları İstanbul aha-

İsini eğlendirmek için buraya getirirlerdi. Bazen on yaşından aşağı kızları bu sefillerin ağına düştükleri görülürdü. Tasviri pek uzun sürecektir bu ahlaksızlıklar, fuhuş ve rezaletler İstanbulu dünyanın en kirli yerlerinden biri haline getirmişti. İstanbulda gayri tabii ibtilalarda vardı. Pedarastlar, kumar umumî ve hususî yerlerde gece ve gündüz oynanırdı. Bu fenalık o derece umumî idi ki kilise mensubu papazlarda bundan geri kalmazlardı...

Bizans'da ahlâk bozukluğunun merkezi, at koşuları yapılan hipodrum ve tiyatro idi.

Jüstine'nin «halkı eğlendirmek için oyunlar lâzımdır» derdi. Maviler, yeşiller partisinde mavileri iltizam etmek gibi mevkiinin bitaraflığını, umum milletin mümessili olduğunu unutmamıştı. Bu yüzden hükümetin rakibi olan yeşiller aleyhine yapılan cinayetler takip olunmazdı. Nihayet bunlar her türlü tecavüzü artırdılar, azdılar, buna karşı nefsi müdafaasına düşen yeşilliler çeteler teşkil ettiler

ve İstanbulda emniyetten eser kalmadı.

İ unula beraber Jüstinyanus devrinde bir çok kanunlar neşredilmiştir. Bu itibarla Jüstinyanus'e kanun vasfıda denilebilir. Böyle olduğu halde irtikâp yüzünden vergiler pek ağırlaşmıştı. Jüstinyanus neşrettiği bir emirde memurlara tahsilâtın temini için gayet şiddetli davranılmasını bildirmişti.

Hülâsa etmek lâzım gelirse: Jüstinyanus devri fütuhât, iğmar, kanun bakımından ne kadar parlak görünürse görünsün zevk ve sefahet fuhuş ve ahlakî ve içtimai tereddî yüzünden çökmeğe mahkûmdur. Gerçi bu devirde Bizans — rum imperatorluğu 6-7 asır kadar uzayabilmiş isede aynı çürük ve bozuk mahiyetini değiştirmemiştir.

Jüstinyanus devrini bütün tafsilat ve safhatile yazmak ve mukayeseler yapmak çok faydalı olacaktır. Medenî tarihe meraklı gençlerden ümit ederiz. Bundan çıkacak neticeler devlet idaresi içtimai heyetler için ibretlerle dolu düstürler ortaya koyabilir.

Kutlu Yurt

Tanrım sen emredip Türk'lük seline
Dedin coş, çağla var, ak bu yerlere
Armağan kıldım hoş Türkün eline
Aşk, ülkü, nur, ıstık yak bu yerlere

Dedin ak, ilerle, yurt edin, yayıl
Dağ, ova, ırmak geç; sular iç, eğil
Köy, kent kur, ürün yay, her yerde sevil
Değer ver, bir (eşk) la bak bu yerlere

Azminle sar, kuşat, bastırma yadı
Bayrak aç, çok ün sal, sür uçur atı
Bastığın yerlerin gür olsun otu
Seyreyle, arada, çık bu yerlere

Ne gökçek bak bu yurd, dağ, tepe düzlü
Gürbüz Türk oğlu Türk, kaş kara gözlü
Türk'lüğe örnek can; ülkülü, özlü
Cevher var, tohumlar ek bu yerlere

Bu eller, bu beller, dağ, deniz, yalı
Yoklayın, izleyin, her yanı, yolu
Ezelden yorulmaz bu Türk'ün kolu
Emek et, çok terler dök bu yerlere

Ne çay'lar akıyor bak gürül gürül
Köpürüp, sekerek hem şırıl, şırıl
Kâbe'den kutlu dur bu toprak, sarıl
Öp, okşa.. çelenkler tak bu yerlere

Cennet'de ne varsa bu yurda verdim
Dedim yaşayınız... nimetler serdim
Hey (Dikmen) çok şükür kavuştum gördüm
Secde et, istersen çok bu yerlere.

Ferit Dikmen

VAHŞİ ANNE

Guy De Maupassant'ın (Contes Choisis)
seçme hikâyelerinden)

Tercüme eden : Sinop İlk tedrisat
Müfettişi Madi Suten

On beş senedenberi Vireloğne e gelmemiştim. Bu mahalde prusiyahlar tarafından harap edilen evini nihayet yaptırmış olan arkadaşım - Serval - ile birlikte av yapmak için sonbaharda yanına gittim. Bu memleketi nihayetsiz derecede seviyordum. Dünyada göze hoş görünen hatıratı silinmeyen öyle güzel köşeler, diyarlar var ki.. Buraları insan fiziki bir aşkla sever, bu yerlerin ormanları, su kaynakları, havuzları tepe ve dağları zihnimizde ne tatlı bir hatıra olarak yaşar. Bazan bir defa olsun geçtiğimiz gördüğümüz bir orman kenarını, bir çayırhığı, çiçeklerle altı döşenmiş bir meyva bahçesini bir yaylayı ne çok ararız. Bir ilk bahar sabahı sokakta karşılaştığımız muhteşem tuvalet yapmış güzel bir kadının ruhumuzda içimizde bıraktığı sukûn bulmaz, unutulmaz hatırası gibi bu yerlerin de hatırası muhayyalemizden ayrılmaz kayıp olmaz. Vireloğne nin yer yer görünen fundahklarını, toprakta koşan ve adeta bir damar gibi toprağa kan veren ırmağın geçtiği kırları çok severdim.

Bu ırmağın içinde kabuklu hayvanlar, naimeler, sarkanlar avlanıldığı günler ne şirin günlerdi. Yıkanmak için sığ yerleri de vardı, kenarlarında diz boyu biten otların içinde çok kere çulluklar da görülürdü.. O gün bir keçi gibi hafiftim. Çalılıkları otları

eşeleyen iki köbeğimi takip ediyordum. Arkadaşım sağımda yüzmetre mesafede bir yonca tarlasının içersinde ilerleyordu. Saudre ormanının hududuna dayanan çalılıkları döndüğüm zaman harabe halinde bir külübe önüme çıktı. Onu 1869 yılında son gördüğüm gibi zümrüt bağları kapusunun önünde dolaşan tavukları ile hatırladım. Fakat bu gün karşımda o evin kırık dökük iskeleti, hazin enkazı, mağmum ve meşum yığınları duruyordu, ve yine bir gün büyük bir yorgunluk esnasında bu evde ihtiyar iyi kalpli bir kadının bana bir kadeh şarap içirdiğini yadettiğim zaman Serval dediki: babaları ihtiyar ruhsatsız avcu korucular tarafında öldürüldü; Oğlu uzun boylu karayağız, iri yapılı bir gençti, O da babası gibi namli avculardandı, hatta büyük mikyasta av hayvanı telef ettiğinden ona vahşi derlerdi, bu ad aynı zamanda bacaklarının uzun olmasından kinaye idi. Servale sordum:

— Peki evin bu adamları ne oldu? O vakit bana bu sergüzeşti anlattı. Harp ilân edildiği zaman bu vahşi adı verilen delikanlı otuz üç yaşında bulunduğu askere çağrıldı; külübede annesi tek başına kaldı. Fakat parası olduğu için bu ihtiyar kadın pek hayatından şikâyet etmedi; ve paralı olduğunu birçok kimseler de biliyordu.

Fayden pek uzakta bulunan orman kenarındaki bu tiera evinde tek başına yaşadı kaldı. Ecdadının kanını taşıdığı için hem de korkmuyordu. Uzun boylu, solgun, sert bakışlı, az gülen az konuşan bir ihtiyardı, Zaten kırdıya yaşayanlar çok gülmezler bunlar bütün medenî imkânlardan uzak kaldıkları için mahzun ve katı tabiatlı olurlar, Zevki ve neşeyi kasabaya geldiklerinde bir parça meyhanelerde öğreniler, fakat bu anlarında bile ruhları donuk bakışları serttir. Her tarafı kar kapadı, vahşi anne her gün gibi külübesinde yaşamaya devam ediyordu. Böyle olduğu halde hafta bir defa kasabaya iniyor biraz et ve ekmek aldıktan sonra yine evine dönüyordu. Kurtlardan canavarlardan bahsedildiği zaman oğlunun silâhını omuzlayarak yola düşüyordu. Onu böyle silâhlı yola çıkarken görmelidiniz? biraz ileri doğru eğilerek ağır ağır gidişi baş örtüsünü aşan tüfeğin nam-lusu ona öyle bir azamet veriyordu ki.. Birgün Prusiyahlar memleki bastılar ve herkesin zanginliğine kaynaklarına bakarak askerlerini evlere taksim ettiler, zengin saydıkları ihtiyarın evine dört tane düşmüştü, bunlar sarı sakallı, mavi gözlü, sarı etli dört tane iri yarı askerdı. Uzun yollardan gelmelerine ve büyük yorgunluklar geçirmelerine rağmen yine şişman duruyorlardı. Hiç bir yerde göstermedikleri nezaketi bu ihtiyar kadına gösteriyorlar onu fazla masraf yapmaktan ve fazla yormaktan çekiniyorlardı. Sabahları karlı günlerde sovuğa rağmen kolları ile bacaklarını sıvayarak genişçe vücutlarını yıkadıkları kuyunun etrafında tuvaletlerini yaptıkları ve müteakiben mutbaha giderek odun kırdıkları, patates soydukları, çamaşır yıkadıkları, çalışdıkları,

görülyordu. ihtiyar kadın mütemadiyen öz evladını düşünüyordu. Çengel burnu ile dudakları üzerinde sarkan kıllarla her gün her sabah evine yerleşmiş olan askerlerden birine soruyordu:

— Yirmi sekizinci Fransız alayının nerde olduğunu biliyormusunuz? Oğlum bu kıtanın içindedir. Almanlar hayır katiyen bilmiyoruz cevabını veriyorlardı, onun endişelerini, kederlerini anlayarak onu iknaa çalışıyorlardı. İhtiyar kadın bu dört alman askerlerine çok ihtimam ediyordu. Kasabada almanlardan bahsedildiği zaman işte dört talili iyi bir yere düştüler yaşıyorlar diyorlardı. Bir sabah ihtiyar yalnızdı, uzakta sahrada evine doğru birinin geldiğini gördü, derhal bunun müvezzi olduğunu anladı, bu süvari postacı ona kapudan bir zarf uzattı ve uzaklaştı. İhtiyar kendine dikiş ve okumak için yarayan gözlüklerini cebinden çıkardı ve merakla mektubu okumaya koyuldu, şunlar yazılıyordu;

Vahşi madam: bu mektup size acı hazin bir haber verecektir. Dün oğlunuz Viktor bir gülle ile öldürüldü, bu gülle onun iki parça etti. Ben yakınında duruyordum, seni çok konuşuyorduk. Kendisine bir şey olduğu takdirde sana haber vermemi istedi. Harp bittikten sonra getirmek için cebinden saatini aldım. Sizi samimiyetle selâmlarım.

Adres: Cesaire Rivot

23 alay ikinci taburunda.

Mektup üç hafta evvel yazılmıştı, vahşi anne tutkun, donuk, hareketsiz duruyordu. (İşte bir tanecik oğlum Viktora öldü) diye mırıldanıyor, yanaklarının üzerinde yaşlar yuvarlanıyor elem ıztırap kalbini istila ediyor.

du. Bu sırada içine birer birer korkunç acı fikirler geliyordu. Artık o sevgili oğlunu kucaklayamayacaktı ve ocağında artık güvenecek hiçbir kimse kalmamıştı, bu kulübede ölünceye kadar yalnız kalacaktı, kocası gibi oğluda kaybolmuştu... Ve top mermisile zavallı oğlu iki parçaya bölünmüştü ve adeta hadiseyi manzarayı görüyor gibiydi. Hiddetanlarında olduğu gibi başını büküyor saçlarının uclarını çeyniyordu. Acaba oğlunun ikiye bölünmüş vücudunu ne yapmışlardı, alındaki kurşunla kocasını verdikleri gibi keşki oğlunu da almak mümkün olsaydı. Bu düşüncelerinden ayak sesleri ve gürültülerle uyandı, bunlar almanlardı köyden dönüyorlardı. Hemen gözlerini sildi ve mektubü çabucak cebine atarak sanki hiç bir şey yokmuş gibi doğruldu ve normal bir yüzle onları karşıladı. Alman askerlerinin dördü de sevinç içinde ilerleyordular, çünkü ellerinde semiz kocaman bir tavşan getiriyorlardı bunu köy evlerinden çaldıklarında hiç şüphe yoktu.

— İhtiyara acıktıklarını tavşanla birşeyler hazırlamasını işaret ediyorlardı. Yemeklerini pişirmek için zavallı kadın hazırlıklara başladı ve tavşanı öldürmeğe sıra geldiği zaman bunu bir çok defalar yapmış olmasına rağmen bu sefer eli gitmedi öldürmeğe dayanamadı. Almanlardan birini çağırarak bu işi yapmasını istedi, bunlardan biri bir hamlede hayvancağızın boynunu sıkarak boğdu. Kadın derisini yuzdú etlerini ayırdı, fakat eli kan içinde kalmıştı, bu kan bulaşığı ona bir çok şeyler hatırlatıyor onu başından ayaklarına kadar titretiyordu. O daima ikiye bölünmüş oğlunu ve dökülen kanlarını hatırlıyordu. Nihayet tavşan hazırlandı ve Prusyalılarla

beraber yemek masasına oturdu. Fakat bir lokma bile yeyemedi. Almanlar kadınla hiç meşgul olmadan tavşanı parçalayarak yiyorlardı ve o bu düşman askerlerine hiç bir şey belli etmeden kafasında bir çok şeyler tasarlıyordu. Ansızın askerleresordu. bir ay birlikte olduğumuz halde maalesef daha adlarını öğrenemedim. Askerler bunun ne demek istediğini anladılar ve hemen birer birer adlarını ihtiyara söylediler. İhtiyar bunu kâfi görmedi. Adlarını ailelerinin adresleriyle kâğıda yazmalarını istedi. Bunu alınca yine gözlüğünü çıkarıp bu adreslere bir göz attıktan sonra kâğıdı kaplayıp oğlunun ölümünü haber veren mektubun üzerine attı. Yemek bitince adamlara:

— Sizin için çalışmağa gidiyordum diye her akşam yatmakta oldukları anbarın merdivenini tırmandı. İhtiyarın bu hareketine şaşıyorlardı. Fakat onlara kendilerini üşütmeyeceğini söyledi ve yardım ederek tavana kadar bu yere demet taşıttı. Bu ot demetlerinden adeta dört divar haline sıcak güzel kokulu, bir oda vücuda getirdi, burada çok rahat uyuyabileceklerdi. Akşam yemeğinde askerlerden biri ihtiyarın yine yemek yemesinden şüphelendi, kadın ona şiddetli bir mide ağrısı olduğunu söyleyerek temin etti. Bunun ardından ısınmak için gür bir ateş yaktı ve dört alman askerleri yatma yerleri olan localarına merdiveninden tırmanarak çekildiler. Geç vakit askerler anbarın kapusunu kapar kapamaz ihtiyar merdiveni kaldırdı, ardından sessizce dış kapuyu açarak ot demetleri aramaya koyuldu, mutbağı da bu demetlerle tavana kadar doldurdu. Karların içinde çıplak ayakla okadar gürültü-

süz ve yavaş yürüyordu ki hiç bir kürültü duyulmıyordu, bu işi yaparken zaman zaman uyumuş olan dört askerın birbirine benzemeyen boğuk horultularına kulak veriyor dinleyordu. Hazırlıklarını yeter görünce demetlerden birini ocağın içerisine fırlattı alev alınca ötekilerin arasına yerleştirdi ve dışarı fırladı, temaşaya koyuldu, şiddetli bir parlaklık bir kaç saniye içinde kulübenin bütün içerisini aydınlattı, biraz sonra büyük muthiş bir alev haline inkılâp etti. Cesim şiddetli bir alev dar pencerelerden saçaklardan dışarı fırlıyor karların üzerine muhteşem bir aydınlık saçıyordu. Bu arada üst katlardan bağır-malar feryatlar işidiliyordu. Mutbah tavanı çöküp divarları yıkılınca ateş anbarın tavanını delerek Prusyalıların sıcak odasını misli görülmemiş bir şekilde parlattı, semada geniş bir ateş sütunu yükseliyor bütün ev artık son çöpüne çubuğuna kadar tutuşmuş yanıyordu. İçerden yangın çatırtıları, patlamaları ve divar yıkılmaları cöküntülerden başka bir şey duyulmıyordu. Evin bulunduğu kır erazi alevlerden penpe beyaz bir aydınlığa bürünmüştü, uzaklarda bir çan sesi duyulmaya başladı. İhtiyar kadın silâh omuzunda yıkılan yanan evinin karşısında ayakta dim dik duruyordu. Herşeyin olup bittiğini görünce tüfeğini ateşlerin içerisine fırlattı ve mermilerde birer birer patlamağa başladı. Yangına köylüler, insanlar, Prusyalılar koşuyorlardı. Fransızca konuşan bir Alman subayı ihtiyara hitaben:

— Size verilen askerlerimiz nerede?

O evinin yanan enkazına elini uzatarak:

— İşte orada. Cevabını verdi.

Subay devamla:

— Ev nasıl olduda ateş aldı?

Cevaben:

— Ateşi ben verdim.

Ona inanmıyorlardı. Kulubesinin yanması üzerine delirdiğine hükmenüyordu. Bu sırada herkes ihtiyarı çevirmiş onu merakla dinliyordu. Hadiseyi baştan sonuna kadar anlattı. Oğlunun ölüm mektubunu gelişinden dört düşman askerinin çatırçatır yanmasına kadar olup biteni tekrarladı. Sözlerini bitirir bitirmez cebinden iki kâğıt çıkardı, yangının son ışıklarında onları tefrik etmek için bir defa daha gözlüklerini çıkardı ve bunlardan birini göstererek (Bu Viktorun ölümünü bildiren mektuptur) ötekini göstererek ilâve etti. (Bu kâğıt da bu dört Almanın isimleridir) öldüklerini ailelerine bildirirsiniz ve ayrıca beyaz bir kâğıt subaya uzatarak hadisenin nasıl ceryan ettiğini yazınız. Bu işi bir annenin yaptığını yazmayı unutmayınız dedi. Subay bağırarak Almanca emirler veriyordu, onu henüz sıcak olan evinin divarına dayadılar ve sonra on iki asker suratle karşısında yirmi metre mesafesine sıralandılar. Kadın kımıldamıyordu, o akibetini biliyordu ve bekleyordu. Bir kumanda duyuldu ve tüfekler boşaldı. İhtiyar kadın düşmemişti fakat bacakları kesilmiş gibi yerinde çöktü, Alman subayı yaklaştı kadın adeta ikiye bölünmüştü. Elinde oğlunun ölümünü bildiren mektubu sıkıca tutuyordu. Arkadaşım Servat ilâve etti: Prusyalılar bu sıralarda benim köşkümü de yaktılar. Ben bu fedakar ihtiyarın mukaddes öcünü düşünüyor ve henüz yanık, karartıları gitmemiş olan kulübe enkazının taşlarından bir iki tanesini yerden topluyordum.

Parti ve Halkevi Haberleri

— 1940 Yılı ikinci altı aylık raporu düzenlenerek genel sekreterliğe gönderildi.

— Spor kolu tarafından düzenlenen bir av gezisi yapıldı.

— Umumî hey'et toplanarak geçen bir seneki çalışmalar ve gelecek yıl programının tatbiki eiheti görüşüldü.

— Dil edebiyat şubesi reisi Ali

Ertan tarafından terbiye mevzulu bir konferans verildi konferansı müteakip Ortaokul talebelerinden teşekkül eden bir koro ve heyeti tarafından konser verildi.

— Evimizin himayesi altında bulunan üç çocuğumuza Sosyal yardım şubesi tarafından nakdî yardımda bulundu.

İÇİNDEKİLER

Köylümüz

Zavallı Çocuk

Hep Türk Şiir

Mehmedin bayrağı Şiir

Bizans imparatoru birinci Jüstinyanüs

Kutlu yurt Şiir

Vahşi anne hikâye tercüme

Parti ve Halkevi haberleri

Asker türküleri ilâve

Ferit Dikmen

Ş. Sami Kubilây

İbrahim Öztürk

Mustafa Kubilây

Şeref Kayaboğazı

Ferit Dikmen

Madi Süten

.

Ali Ertan

KOMUTANIM

Özü doğru, sözüde sağlam bir kaya gibi,
Emredin komutanım, Zaferler yaratayım.
Bu cennet toprakların Türk oldukça sahibi,
Eğer varsa emredin düşmanına gataayım.
İnanmak anam gibi, babam gibi inanmak,
Gönlümün üstünlüğü kahraman komutanım.
Göğsümü kabartıyor, yüce adını anmak,
Sana güven besliyor bu Vatan komutanım.

GEÇİLMEZ

Ali Ertan

Geçilmez, geçilmez, bu yurt geçilmez,
Ufuklar, ufuklar, sağır ufuklar!..
Bu ülke, bu toprak, ölçüp biçilmez,
Anlat enginlere, bağır ufuklar!..

Tehlike, tehlike, dünya tehlike,
Hazırız, hazırız her an hazırız.
Bulutlar salamaz, bayrağa gölge,
Sınırda bekçiyiz vatan hazırız.

İnönü, İnönü eşsiz İnönü,
Kahraman, kahraman ordu kahraman.
Bağladı ebede Türk'ün ömrünü;
Şimşeklere baktı, sordu kahraman.

Şarkımız, şarkımız zafer şarkımız,
Dinleyin, dinleyin zaman dinleyin.
Bir sırdır atadan, güçlü farzımız,
Fırtına, kasırga, volkan dinleyin.

Geçilmez, geçilmez, bu yurt geçilmez,
Ufuklar, ufuklar, sağır ufuklar!..
Bu ülke, bu toprak, ölçüp biçilmez,
Anlat enginlere, bağır ufuklar!..

Dıraaz İlâvesi

1941

